

**S**abahın alımlarını yetiştirdir. Bəzən müəllimləri olur, bəzən dostları... Bəlkə də elə bu səbəbdən ki, azərbaycanlı şagirdlərə yerli və bəyənləqlər məsabiqlərdə seçilir, qalib olurlar. Deyir ki, ən böyük qazancı şagirdlərinin uğurları və sevgisidir. Elə alım yetişdirmək sevgisi də onu bəyənləqlər məsabiqlərə münsifliyə qədər getirib.

Müsahibimiz ilk dəfə Amerikada bəyənləqlər məsabiqlərinin münsiflər heyətində temsil olunacaq azərbaycanlı alım, "Sabahın Alımları" Respublika məsabiqləsinin Elmi Ekspertiza Komitesinin rehbəri, dosent Samir Orucovdur.

Sumqayıtda ziyanlı ailəsində anadan olub. Fizika təmayülli məktəbi bitirdikdən sonra Moskvadə Texniki Universiteti qəbul olub. Lakin 1990-ci ildə baş verən hadisələr səbəbindən təhsilini Bakıda davam etdirib. Bakı Dövlət Universitetinin Fizika fakültəsi bitirib. Da-ha sonra Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetində iqtisadçı kimi təhsil alıb: "İki ali təhsilim var. Ali təhsilimi bitirdikdən sonra Sumqayıt Dövlət Universitetində demək olar ki, bütün vəzifelərdə çalışdım. Laborant, böyük laborant, laboratoriya müdürü, assistant köməkçisi, assistant, baş müəllim, dosent... Hazırda Sumqayıt Dövlət Universitetində elmi hissənin müdürüyüm".

Məlumat üçün bildirək ki, 11-15 may 2020-ci il tarixlərində ABŞ-in Anahaym şəhərində Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisi (ISEF - International Science and Engineering Fair) keçiriləcək. Bu il məsabiqlərin tarixində ilk dəfə olaraq ISEF-in münsiflər heyətinin tərkibinə fizika və astronomiya kateqoriyası üzrə "Böyük Mükafat" münsifi qismində həmsöhbəti-miz Samir Orucov daxil edilib.

- Uşaqlıdan fizik olmaq istədiyiniz halda, nə üçün ikinci təhsilinizi iqtisadiyyat sahəsinə yönəldirdiniz?

- Ele bir dövr idı ki, iş tapmaq çətin idi. Xüsusilə də, müəllim üçün iş tapmaq problemi vardi. O zaman əmək bazlarında iqtisadçıya dənə ehtiyac var idi. Dövrün tələbi idı. Dündür, ikinci ali təhsilimi bu sahədə alsam da, iqtisadçı kimi formalaşmadım. Çünkü sevdiyim sahə deyildi.

- Bəs elm sahəsinə necə geldiniz?

- Elm heyatında hər zaman var idi. Uşaqlıdan məşğulliyətim ancaq ne isə düzəltmək idi. Valideynim də şərait yaradırdı. Bizim yaşıdığımız küçədə kitab dükani var idi. Yadimdadır, her dəfə biz kitab istəyəndə atam alırdı. Ümumiyyətlə, nə ilə maraqlanırdı, atam alırdı. O zaman hər cür dəzgahların olurdu. Dükana gedirdim, atama deyirdim ki, mənə çəkic, mışmar al. Hətta evdə mənə otaq ayrılmışdır, orada mühəndislik edir, aletlər düzəldirdim. Radio düzəldir, sxem yiğirdim. Bu şəraiti mənə valideynlərim yaratmışdı. Düşüñərem ki, insan dünyaya körplikdən tədqiqatçı gelir. Uşaq dünyaya gözünü açanda tədqiq etməyə başlayır. Valideyn məktəbə qədər olan dövrde onun tədqiqatına dəstək göstərmeli, qarşısını almamalıdır. O zaman uşaq alım böyüyə bilər. Uşaq fərqli düşünməye başlayır, ideyaları olur, valideyn dəstək olunda bunu inkişaf etdirir, olmadıqda isə basdırmaq məcburiyyətində qalır. Bu baxımdan, mənim valideynlərim tədqiqatçılığımın qarşısını almayıb, əksinə onu dəstəkləyiblər. Uşaqlıqla atam elmi jurnallar alırdı. Tədqiqatçı məqalələri var idi ki, onları oxuyurdum. Hətta orada hər hansı cihazı yığmaq üçün üssullar göstərirdilər, yığirdim. Mən özüm də həmin jurnallara məqale göndərdirdim. "Səmərəli təklif" rubrikası var idi, yazib göndərdirdim. Həvesim olduğu üçün sonradan fizika təmayülli məktəbə təhsilimi davam etdirdim və bu sahədə də çalışdım.

- İlk ixtiranızı nə vaxt etdiniz?

- İlk ixtirami ibtidai sinifdə düzəldim. 5-ci sinifdə artıq modellər yiğirdim. Cox səbirə masa arxasında kəsib düzəldirdim. Daha sonra mexaniki hərəkət edən modellər düzəltməye başladım. Hərdən alınırdı, hərdən yox. Yadimdadır ki, məktəbə komissiya yoxlayanda, direktor valideynlərimə zəng edib mənim işlərimi məktəbə getirdib, sərgileyirdi. Direktor göstərdi ki, bu, bizim şagirdimizdir. Onları düzəltmək xüsusi tapşırıq deyildi, öz istədiyim üçün düzəldirdim.

- Dediniz ki, valideynin dəstəyi uşaqın peşəkarlaşmasında çox önemlidir. Bəs va-

lideyn övladını necə kaşf etsin? Hər valideyn övladının nə istədiyini dərk etmir.

- Uşaqlar hamısı dünyaya geləndə qüsursuz və yaradıcıdır. Valideyn axarına buraxmali, izləmeli, səhbət etməli, övladının ne istədiyini bilməlidir. Bildikdən sonra isə onu lağ obyektiyə çevirməməli, qarşısını almamalı, ona dəstək vermelidir. İstiqamətləndirməlidir. Sadəcə dəstəkləməlidir. Məcburi sənət seçilməlidir. Məsabiqlərədən şagirdlərə işləyirəm. Hər biri müxtəlif sahələre maraqlı göstərir. Bəziləri incəsənətə, bəziləri texnikaya yönəlir. Mən də ilk övladımın sənət seçimində ona göstəriş verirdim. Məcbur edirdim ki, bu istiqamətə getməlisen. Sonra gördüm ki, o yolu seçsə de, həvəsi yoxdur. Yəni ondan yaxşı həkim, yaxud mühəndis çıxmayacaq. Əksər hallarda uşaq valideynlərin məcbur etdiyi sahələrdə uğurlu olmur. Uşaqın özünün hansı sahəyə həvəsi varsa, həmin sahəyə getməyi dəha məqsədən yoxdur. Ola biler ki, bir il sonra öz seçimində razı qalmır, dəyişir, olsun. Hansı sahəni seçsərəcəsən, özü seçim edib və valideyn də ona dəstək göstəribəsə, ondan yaxşı mütexəssis olacaq. Uşaqın özünün həvəsi yoxdursa, ondan nə həkim olacaq, nə mühəndis, nə də musiqiçi. Hər görülen iş həvəsle görürəm. Çalışdıqımız peşənin həveskarı olmaliyiq. Bu zaman işlədiyimiz ixtisasda fayda

zəhmət hesabına olur. Alım olmaq böyük zəhmət tələb edir. İnsan öz üzərində işləyir, vaxtını oxumağa həsr edir. Mənə görə, insan olmaq da, alım olmaq da çətindir. Hər kəs alım olmaq bilər. Amma alım olmasan da, insan olmaq məcburiyyətindənən.

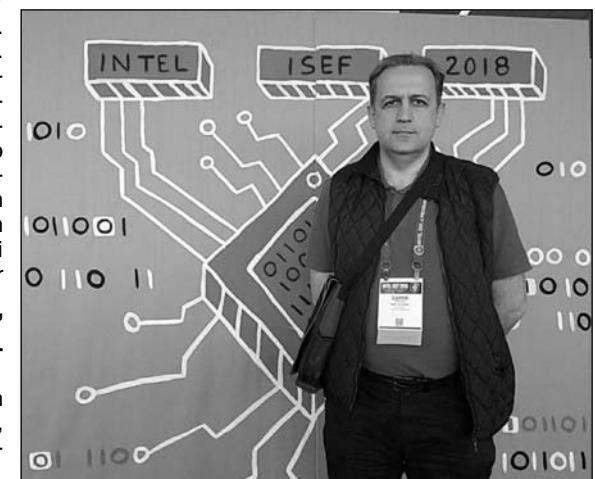
- "Sabahın alımları"ndən danışaq. Bu günün alımı sabahın alımını yetişdiribimi?

- 2012-ci ildən bu məsabiqlə başlayıb. İlk buraxılışımızın əksəriyyəti hazırla xaricdə təhsilini davam edirlər. Onlar mənə eləqə saxlayanda sevinirəm. İndi zəhmətimin bəhəresini görürəm. Şagird yazanda ki, "müəllim, mən filan ölkəde elmlə məşğul olram" sevinir, zövq alıram. Bəzən kəhnə videoları yayımlayıb, "adəmین belə müəllim olar" deyirlər. Mənə videoları övladları göstərir. Bundan böyük fəxr nə ola biler ki? Qazancı da budur. Şagirdlərin gözlərində işıqdan zövq alıram. Mənəvi dəyər mənim üçün daha üstündür.

- "Adəmین belə müəllim olar" deyirlər. Bu etimadı necə qazanmısınız?

- Yayılan videooda mən uşaqların məsabiqlədə iştirakını dəstəkləyir, onlarla səhbət edirdim. O qədər hə-

var idi. İkincisində məcburiyyət olmayıb, amma istiqamət verməyə çalışdım. Üçüncüsü isə tam sərbəstdir. Bəli, qısqanlıq birmənəli olur (gülür). Təbii ki, insan öz övladına teztiq göstərir, səsini ucalda bilir, amma şagirdinə yox. Onlara bəzən əsəbileşib səsini ucalda qısqanırlar, şagirdləri dəha çox isteyirsən deyirsən. Evde ata oluram. Şagirdlərlə isə əsl müəllim. Müəllim öz hislərini cilovlamağı bacarmalıdır.



## "Şagirdlərin gözlərindəki işıqdan zövq alıram"

Samir Orucov: "Uşaqın özünün həvəsi yoxdursa, ondan nə həkim olacaq, nə mühəndis, nə də musiqiçi"

### Aygün ƏZİZ

verə bilerik. İş xatirinə işləmeklə ancaq pul qazanıb, vaxt öldürürük.

- Sabahın alımlarını yetişdirən müəllim üçün təhsil nedir? Təhsilin vacibliyini necə ifadə edərsiniz?

- Təhsil inkişafın başlangıcıdır və mütəlqidir. Ola biler ki, bir əsr bundan önce vacib deyildi, amma indi təhsil lazımdır. Təhsilli vətəndaş dövlətin gücü, qüvvəsidir və təhsilin yaşı yoxdur. Beşikdən qəbərə qədər elm öyrənmək lazımdır. Tarixin bütün dövrlərində təhsil in-



sanların həyatında müstəsna əhəmiyyət kəsb edib. Müasir dövrün global çağırışları isə bu əhəmiyyəti dəha artırıraq sahənin həlli vacib olan əksər məsələlərinin dövlətin və cəmiyyətin bir nömrəli prioritetine çevirir. Çünkü müasir dövrde təhsilin inkişafı istənilən ölkədə əhalinin rifahının yaxşılaşdırılmasına, fərdin həyatının daha yüksək səviyyədə qurulmasına alternativsiz təminatıdır. Bu gün insanlar

vəsət danışmışam ki, video çekilişində xəbərim olmayıb. Mən onlara həm tələbkar müəllim, həm də dəstəm. Cox can yandırıram. Yarışa gedəndə, keçirdikləri həyəcanı mən de onlara keçirirəm. Şagirdlərimi öz övladların kimi sevirəm. Heyatda en böyük xoşbəxtlik odur ki, insan istədiyi sənətə məşğul olsun. Mənim üçün bu, böyük şansdır. Mən şagirdlər və tələbələrə işləməkdən zövq alıram. Şagirdlərinim sevgisi isə en böyük motivasiyamdır. Tek məqsədim odur ki, övladları, Azərbaycan gəncləri savadlı, emli olunsalar. Övladımızın hansısa müsabiqdə qalib gəlməsindən gözəl nə ola biler ki? Biz ki, qürur hissi keçiririk, ondan gözəl hiss yoxdur.

- Şagirdlərinizə övladlarınız kimi yanaşırırsınız?

- Əksər hallarda, bəli. Bu, məndən asılı deyil. Məsabiqəyə gələn uşaqların əksəriyyətində öz usaqlığı görürlər. Hətta stresse də düşürlər, qalib gəlməyənən göz yaşlarını görürəm. Mən onlara "qızım", "oğlum" deyə müraciət edirəm. İşimdə ele bir məqam olmayıb ki, hansısa şagird məndən narazı qalsın.

- Bəs necə atasınız? Övladlarınız sizi şagirdlərinizə qısqanırı?

- Övladlarımla münasibətimə gəldikdə isə yaşaya-yaşaya öyrənirəm. İlk övladımda səhvlərim çox oldu. Bu gün valideynlərə irad tuturam ki, övladlarınıza təzyiq göstərməyin. İmkan verin onlar istəklərini həyət keçirsinlər. İkinci övladımda tam fərqli münasibət göstərdim. Mən görürəm ki, o sərbəstdir və tətil vaxtı bele oxuyur. Kiçiyi isə tam azaddır. Artıq nə istəsə edirəm. Birinci övladımda məcburiyyət

- Bəzi insanlar düşünür ki, kasıbsansa yaxşı təhsil ala bilərsən. Necə düşünürsünüz, təhsil üçün həqiqətən pul lazmırdır?

- Mən oxuduğum dövrədə həmişə deyirdim ki, oxuyan insan üçün müəllim lazımdır. Müəllim istiqamət verir, dərsini dəşir, yox gösterir. Oxumaq üçün insan özü çalışmalıdır. Bunun üçün hər cür şərait var. Əvvəl kitabxanaya getmək, kitab almaq məcburiyyəti var idisə, indi internet-də kitablar var. Ola biler ki, imkanı olmayan tələbə hər hansı xarici universitetdə təhsil haqqını ödəyə bilməz. Amma respublikamda kifayət qədər universitetlər var. Kimse yüksək səviyyədə təhsil almaq istəyirse, bunun üçün var-dövlətə ehtiyac yoxdur. Oxumaq istəyen oxuyur. Mənim şagirdim var idi ki, kənddən şəhərə gəldi, yüksək balla qəbul oldu. Tələbələrinin böyük hissəsi ucqar kənd sakinidir. Ele bir valideynin övladıdır ki, ata-anası gece-gündüz tarlada çalışır. Amma yüksək balla universitet qəbul olur. Bəzən alım olur. Yəni, oxumaq istəyin oxuyur.

- Beynəlxalq müsabiqdə münsif kimi iştirak edən ilk azərbaycanlı alımsınız. Amerikada münsif kimi bizi temsil edəcəksiniz. Bu qərarı gözləyirdinizmi?

- Məsabiqə başlayanda təşkilat komitəsi tərəfindən əlaqələndirici şəxs seçildim və onlarla işlədim. Bu prosesde meni tanıdlılar. Sonra uşaqlarla rəhbər kimi iştirak edəndə əlaqələr yarandı. Komandanımız hazırlıqlı olduğunu gördüler. Orada bütün dünyadan 3-4 min şagird toplanıb. Bəzi şagirdləri idarə etmək mümkün olmır. Təlimlərde iştirak etdim. Görüyüm işlərin nəticəsi olaraq məni seçdilər. Qrup rəhbəri kimi iştirak edərkən münsiflər diqqət edirdim və görürüm ki, onlara münasibət tam fərqlidir. Onların yerində olmaq isteyirdim, amma bu, sadəcə arzu id. Münsif kimi seçilməyim mənim üçün də gözlenilməz oldu. Sual verdilər ki, sizi münsif kimi dəvət edirik, etiraz etmirsınız ki? Açığını deyim ki, təşviş içində idim, cünki böyük məsuliyyətdir. Sonra razılığımı verdim. Arzuladığım yerde idim artıq. Bizim güclü alımlarımız var. Amma kompleksliyik və konara çıxmadan çəkinirik. Dünyada özümüzü təmsil edə bilerik, sadəcə, çəkinmemək lazımdır. Bəzən alımları və bacarıqlı millətik.



məhz təhsilin vasitəsi ilə texnologiyaları çevik şəkildə mənimsemir, əmək bazarında layiqli yer tutur və ömrə boyu təhsil prosesine qoşulmad, sağlam həyat tərzi, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqə seçmək imkanı qazanır. Tərəqqi təhsildən başlayır.

- Samir müəllim, məşhur kəlamda deyilir ki, alım olmaq asandır, insan olmaq çətin. Hər kəs alım ola bilərmi?

- Asan heç nə yoxdur. Hər bir nailiyyət